

Ks. KRZYSZTOF WĘSIERSKI

DAR NIEPOKALANEGO POCZĘCIA NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY PRZEJAWEM BOŻEGO MIŁOSIERDZIA¹

Zgłębiając antropologię chrześcijańską można zauważyć, iż człowiek, będąc istotą mocno osadzoną w empirycznej rzeczywistości świata², jest jednocześnie ze swej natury nastawiony na rozwój i udoskonalenie³. By ten proces mógł się właściwie realizować, trzeba poprawnie odczytać swoją drogę, czyli poznać genezę swego istnienia, cel i sposób jego realizacji⁴. Odpowiedź na te pytania można dostrzec na polu religii chrześcijańskiej, która pomimo tego, iż w historii Kościoła podlegała znacznym przekształceniom⁵, to jednak wciąż prezentuje niezmiennie i ponadczasowe wartości. Jedną z nich jest idea miłosierdzia. Podjęcie badań nad nią wydaje się dziś szczególnie aktualne z racji przeżywanego obecnie Nadzwyczajnego Roku Miłosierdzia, który został otwarty przez papieża Franciszka w uroczystość Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny⁶. W tym kontekście warto zastanowić się nad papieskim powiązaniem miłosierdzia Bożego i Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny po to, aby, w tym wyjątkowym roku liturgicznym, pogłębić swoją wiarę i uchronić się przed tworzeniem pseudopobożności, która zawsze jest wypaczeniem wartości⁷.

¹ Analiza w oparciu o wybraną polską literaturę teologiczną od Vaticanum II do 2010 r.

² Por. J. Pestka, *Człowiek wierzący w kontekście przemijania*, „Theologica”, 1: 2000, s. 201.

³ Por. tenże, *Człowiek jako podmiot kulturotwórczej działalności*, „Theologica Thoruniensia”, 1: 2000, s. 179.

⁴ Por. tenże, *Proegzystencja chrześcijanina w polskiej myśli posoborowej*, „Studia Pelplińskie”, 19: 1988, s. 137-144.

⁵ Por. H. Krenczkowski, *Środowisko wychowania a religijność katolików na przykładzie parafii miejskiej św. Krzyża w Grudziądzu*, Pelplin 2009, s. 17.

⁶ Franciszek, *Misericordiae vultus*, Wrocław 2015, s. 4-5.

⁷ Por. J. Pestka, *Tożsamość chrześcijanina wobec przemian współczesnego świata*, „Ateneum Kapłańskie” 1: 1989 (81) nr 112, s. 80.

ŹRÓDŁO NIEPOKALANEGO POCZĘCIA

Analizując literaturę, dotyczącą dogmatu Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny, trzeba podjąć badania na temat przyczyny sprawczej, czyli źródła tego wyjątkowego przywileju⁸. Zagadnienie to pojawia się w *Lumen gentium* II Soboru Watykańskiego. Poruszając tę problematykę stwierdza się tam, iż to właśnie „z postanowienia Bożej Opatrzności Błogosławiona Dziewica została przeznaczona od wieków razem z wcieleniem Słowa Bożego na Matkę Boga”⁹. Rozwój myśli soborowej można dostrzec m.in. w pismach o. Napiórkowskiego, który stwierdza, iż skoro plan Boga Ojca względem Maryi, Matki Jego Syna, był odwieczny i dalekosiężny, to również Niepokalane Poczęcie zostało od wieków „zaplanowane” i jednocześnie postanowione ze względu na relację Maryi z Chrystusem¹⁰. Bóg bowiem udzielił Jej tej łaski ze względu na Chrystusa¹¹.

Kontynuację myśli, którą sformułował o. Napiórkowski, zauważa się też u ks. Siudego, który wyjaśnia, iż w obdarowaniu Maryi przywilejem Niepokalanego Poczęcia wyraźnie zawarta jest treść słów Apostoła: „Za łaską Boga jestem tym, czym jestem” (1 Kor 15, 10). Wynika to z teologicznej prawdy, iż u początku wszystkich relacji między Stwórcą a stworzeniem jest łaska. U Maryi ta łaska „wyjaśnia Jej wielkość i Jej piękno”. W tym pięknie można dostrzec również Niepokalane Poczęcie, które z kolei objawia fakt, iż Pan Bóg przez łaskę nie tylko „otwiera się” na stworzenie, lecz również pochyła się nad nim. Łaska więc to nie „jakiś dar” Boga, lecz sam Bóg, który nie tylko objawia się, lecz także zbawia nas w Chrystusie. Tę prawdę – jak zaznacza ks. Siudy – można łatwo wyczytać ze słów: „Ukazała się łaska Boża, która niesie zbawienie” (Tt 2,11). W tym kontekście łaska to miłość, gdyż słowa św. Jana mówiące o tym, iż „Bóg jest miłością” (1 J 4, 8) są równoznaczne ze stwierdzeniem, iż „Bóg jest łaską”. W łasce więc można dostrzec ostatecznie Boga, który zbawia stworzenia. Bóg przecież „nie tylko «sprawia» łaskę, ale «jest» łaską”¹².

A łaska – jak zauważa ks. Siudy, opierając się na wypowiedzi kard. Józefa Ratzingera – jest pojęciem „relacjonalnym”, gdyż „nie wyraża ona czegoś odnośnie do jakiejś jakości naszego «ja», ale coś odnośnie do związku między ja i ty,

⁸ Por. J. Buxakowski, *Stwórca i stworzenie*, Pelplin 1998, s. 44-45.

⁹ KK 61.

¹⁰ Por. S. C. Napiórkowski, *Podstawy prawdy o Niepokalanym Poczęciu i podanie jej przez Kościół do wierzenia*, w: *Niepokalane Poczęcie i życie chrześcijańskie*, red. D. Mastalska, Częstochowa – Niepokalanów 2005, s. 34.

¹¹ Por. tamże.

¹² T. Siudy, *Dogmat Niepokalanego Poczęcia we współczesnej teologii i jego implikacje pastoralne*, w: *Niepokalane Poczęcie i życie chrześcijańskie. Materiały z sympozjum mariologiczno-maryjnego Niepokalanów, 15-17 października 2004 r.*, red. D. Mastalska, Częstochowa – Niepokalanów 2005, s. 49-50.

między Bogiem i człowiekiem. [...] Łaska w prawdziwym i właściwym sensie, w najgłębszym sensie tego słowa nie jest czymś, co wynika z Boga, ale jest nią sam Bóg. [...] «Ty jesteś pełna łaski». Oznacza to więc, iż Maryja jest osobą całkowicie otwartą, która w pełni oddała się do dyspozycji¹³. I dlatego łaska Niepokalanego Poczęcia zaprasza nie tyle do podziwiania wielkości Maryi, ile do podziwiania Boga, który uczynił nie tylko Jej, lecz również każdemu z nas „wielkie rzeczy” (por. Łk 1, 49)¹⁴. Kwestię relacji: Bóg Ojciec-Maryja podjął w swej mariologii również Jan Paweł II. Zauważa on, iż Maryja od chwili Niepokalanego Poczęcia „najdoskonalej odzwierciedla Boże piękno”¹⁵. Do tej myśli Jana Pawła II nawiązał o. Janusz Kumala. Podkreśla on, iż słowa papieskie można rozumieć w duchu kreatologii: samo wydarzenie Niepokalanego Poczęcia „objawia” Stwórcę jako „autora piękna” (Mdr 13, 3). Natomiast „osoba Niepokalanej staje się zwierciadłem Bożego piękna”¹⁶. W tym wydarzeniu – jak dodaje o. Kumala rozwijając myśl Jana Pawła II – można dostrzec ikonę miłości Trójjedynego Boga. Maryja bowiem w Niepokalanym Poczęciu ukazuje przedziwną inicjatywę Boga Ojca, moc Odkupiciela, a także zbawcze działanie Ducha Świętego¹⁷. Mariologia uzyskuje w ten sposób aspekt trynitarny.

Podobną myśl można zauważyć u ks. Rogowskiego. Teolog ten swoją propozycję rozwiązania analizowanej kwestii wyprowadza ze stwierdzenia, iż skoro w zwiastowaniu „przywołuje się «Boga (*Theos*)» (Łk 1, 26.30.35.37), «Pana (*Kyrios*)» (Łk 1, 28.38), «Pana Boga (*Kyrios ho Theos*)» (Łk 1, 32) i «Najwyższego (*Hypsistos*)» (Łk 1, 32.35)”, to można tam dostrzec potwierdzenie fundamentalnej zasady, którą sformułował Apostoł Jakub: „każde dobro jakie otrzymujemy i wszelki dar doskonały zstępuje z góry, od Ojca Światęł” (Jk 1, 17). W tym dobru i darze zstępującym z góry ks. Rogowski dostrzegł także przywilej Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny¹⁸.

Ten dar wybrania Maryi w postaci Niepokalanego Poczęcia ma charakter wybitnie charyzmatyczny, gdyż w pierwszym rzędzie nie jest to dar dla Niej samej, ale dla Jej Syna, a w dalszej perspektywie jest to dar również dla Ciała Chrystusa, Kościoła, którego Matka Boża – jak stwierdza ks. Rogowski opierając się na

¹³ J. Ratzinger, *Wzniosła córka Syjonu. Rozważania mariologiczne*, tłum. J. Królikowski, Poznań 2002, s. 102; T. Siudy, *Dogmat Niepokalanego Poczęcia we współczesnej teologii i jego implikacje pastoralne ...*, s. 50.

¹⁴ Por. T. Siudy, *Dogmat Niepokalanego Poczęcia we współczesnej teologii i jego implikacje pastoralne ...*, s. 50.

¹⁵ VC 28.

¹⁶ J. Kumala, *Perspektywa trynitarna tajemnicy Niepokalanego Poczęcia Maryi w nauczaniu Jana Pawła II*, „*Salvatoris Mater*” 3 (2001) 1, s. 204.

¹⁷ Por. tamże, s. 212.

¹⁸ Por. R. E. Rogowski, *Chrytologiczny sens Niepokalanego Poczęcia Maryi*, w: *Tota pulchra es Maria*, red. J. Kumala, Licheń 2004, s. 178.

Vaticanum II – jest „najznakomitszym i całkiem szczególnym członkiem”¹⁹. Ks. Rogowski wyjaśnia także, opierając się na Pawłowym tekście: „Bóg i Ojciec (*Theos Kai Pater*) w Nim – w Jezusie Chrystusie wybrał nas przed założeniem świata, abyśmy byli święci i nieskalani przed Jego obliczem” (Ef 1, 4), iż z tych słów można wywnioskować, że w pierwszym rzędzie i przede wszystkim Pan Bóg wybrał Maryję przed „założeniem świata”, czyli również przed Jej poczęciem po to, aby „była święta i nieskalana”²⁰.

CEL NIEPOKALANEGO POCZĘCIA

W kontekście teologicznych badań nad dogmatem Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny jako szczególnie istotna wysuwa się kwestia konieczności odpowiedzi na pytanie: czym Bóg Ojciec kierował się przy udzieleniu Maryi tego przywileju, a więc czego ten dogmat jest przejawem? Pragnąc odpowiedzieć możliwie kompetentnie i całościowo na to pytanie, trzeba wyjaśnić na temat kondycji ludzkiej, będącej skutkiem grzechu pierworodnego. Uwzględniając dary, jakie utracił człowiek w jego wyniku, należy stwierdzić, że sytuacja egzystencjalna człowieka stała się o wiele trudniejsza w jej bytowym wymiarze. Pierwsi rodzice bowiem utracili nie tylko szczęście, ale także przyjaźń z Bogiem oraz człowiek stanął wobec konieczności śmierci. Nadto Pan Bóg, oprócz wymierzenia kary kobiecie – w poddaniu jej pod władzę męża i obarczeniu bólami porodowymi (por. Rdz 3, 16) – oraz mężczyźnie – w postaci trudnej pracy (por. Rdz 3, 17-19) – usunął ich z rajy (por. Rdz 3, 22-24)²¹.

Mimo nieposłuszeństwa ludzie nie zostali jednak odrzuceni od Boga²². Przeciwnie, Bóg ogłaszając swoją *Protoewangelię* pierwszym ludziom, którzy fatalnie skorzystali z daru wolności okazując Bogu nieposłuszeństwo, okazał im swą miłość i miłosierdzie²³. *Protoewangelia* jest manifestacją Bożego miłosierdzia²⁴,

¹⁹ KK 53; R. E. Rogowski, *Chrystologiczny sens Niepokalanego Poczęcia Maryi ...*, s. 178.

²⁰ Tamże.

²¹ „Należy zauważyć, że z uwagi na potrzebę wyrównania naruszonej sprawiedliwości, wyrazem miłosierdzia może być również kara Boża”. M. Kowalczyk, *Miłosierdzie Boże w urzeczywistnianiu się królestwa Bożego*, w: *Dogmatyka w perspektywie Bożego miłosierdzia*, red. K. Gózdź, K. Guzowski, Lublin 2010, s. 277.

²² Por. J. Królikowski, *Protologia*, w: *Dogmatyka w perspektywie Bożego miłosierdzia*, red. K. Gózdź, K. Guzowski, Lublin 2010, s. 83.

²³ Por. Cz. S. Bartnik, *Miłość i Miłosierdzie*, w: *Dogmatyka w perspektywie Bożego miłosierdzia ...*, s. 243-246.

²⁴ „Miłosierdzie Boże, trynitarnie miłosierdzie, będące przymiotem Bożym oraz sposobem działania i objawienia się Bożej miłości i sprawiedliwości w sytuacji ludzkich potrzeb, słabości, grzechu i śmierci (miłość współczująca, podnosząca, dźwigająca, ratująca), nie sprzeciwia się sprawiedliwości Bożej, lecz ją dopełnia; bogactwo znaczeniowe miłosierdzia Bożego oddaje rozbudo-

które należy do najważniejszych zagadnień wiary chrześcijańskiej²⁵. W niej Ojciec miłosierny przedstawił pierwszym ludziom, którzy po swoim nieposłuszeństwie znaleźli się w bardzo trudnym życiowym stanie, plan odkupienia, który zrealizuje się przez zwycięstwo nad szatanem. Pierwszy przekaz teologiczny na temat Bożego miłosierdzia odnajdujemy więc już w *Starym Testamencie*. Potem zagadnienie miłosierdzia stało się przekazem *Nowego Testamentu*²⁶. W nim też ujawniło się ono w niepowtarzalny sposób w tajemnicy Wcielenia²⁷.

Protoewangelia – jak wyjaśnia II Sobór Watykański – w ciągu wieków była coraz jaśniej określana. Dotyczyło to nie tylko stopniowego określenia osoby i misji Chrystusa, lecz także ukazania roli Matki Bożej „w ekonomii zbawienia”²⁸. Do podjęcia roli Matki Syna Bożego – jak stwierdza *Lumen gentium* – Pan Bóg przygotował Maryję, obdarzając Ją darami godnymi i koniecznymi tak wielkiego zadania. W tych darach można dostrzec także przywilej Niepokalanego Poczęcia, który sprawił, że Maryja „zajmuje pierwsze miejsce wśród pokornych i ubogich Pana, którzy z ufnością oczekują i dostępują od Niego zbawienia”²⁹. Soborowa myśl w tym zakresie stała się inspiracją dla ks. Wincentego Granata. Stwierdza on, iż Maryja została ustrzeżona od grzechu pierworodnego nie przez swoje zasługi, ale dzięki temu, że Bóg powołał Ją na Matkę swego Syna Zbawiciela³⁰.

W inny sposób to zagadnienie tłumaczy o. Napiórkowski. Wyjaśnia on, iż Maryja nie mogła sobie w żaden sposób wysłużyć wspaniałości łaski Bożej, która jaśniej w Niepokalanym Poczęciu. Nie istniała bowiem przed swoim poczęciem³¹. W Bożym geście darmości łaski można dostrzec – jak stwierdza o. Napiórkowski za o. Philippe – miłosierdzie Ojca w stanie czystym³².

wana terminologia biblijna; pełnią realizacji i objawienia miłosierdzia Bożego jest wydarzenie Jezusa Chrystusa (Jego osoba, słowa i dzieła); teologia wydobywa i ukazuje obecne w nim różne aspekty miłosierdzia Trójcy Świętej”. E. Kasjaniuk, *Miłosierdzie Boże*, w: *EK*, t. 12, kol. 1106; J. Warzeszak, *O Bogu Jedynym. Miłosierdzie jako przymiot Boga*, w: *Dogmatyka w perspektywie Bożego miłosierdzia...*, s. 35-40.

²⁵ Por. A. Dylus, *Miłosierdzie*, w: *Słownik teologiczny*, Katowice 1985, s. 303-307; J. Lewandowski, *Miłosierdzie Boże – wczoraj i dziś*, w: *Dogmatyka w perspektywie Bożego miłosierdzia...*, s. 267.

²⁶ Por. tamże.

²⁷ Por. M. Pyc, dz. cyt., s. 104.

²⁸ Por. KK 55.

²⁹ Tamże.

³⁰ Por. W. Granat, *Ku człowiekowi i Bogu w Chrystusie. Zarys dogmatyki katolickiej*, t. 1, Lublin 1972, s. 479.

³¹ Por. S. C. Napiórkowski, *Matka Pana (problemy – poszukiwania – perspektywy)*, Niepokalanów 1998, s. 279; tenże, *Tajemnica miłosierdzia*, w: *Dogmatyka w perspektywie Bożego miłosierdzia...*, s. 487.

³² Por. M. D. Philippe, *Tajemnica miłosierdzia. Niepokalane Poczęcie. Ofiarowanie Maryi. Zwastowanie*, tł. z franc. K. Brodzik, Niepokalanów 1998, s. 17; S. C. Napiórkowski, *Tajemnica miłosierdzia*, w: *Dogmatyka w perspektywie Bożego miłosierdzia...*, s. 487.

Na drodze recepcji Vaticanum II swój mariologiczny wniosek formułuje również ks. Wojciech Życiński. Zauważa on, iż Pan Bóg w swoim miłosierdziu, powołując Maryję do godności Matki swojego Syna i włączając Ją w dzieło swojego miłosierdzia względem ludzkości, dokonał w Niej wielkich rzeczy (por. Łk 1, 46-55)³³. Znalazło to odzwierciedlenie w popularnych ujęciach pobożnościowych. W nich bowiem przymiot miłosierdzia Bożego przypisuje się Maryi, określając Ją nie tylko jako miłosierną, ale nawet jako Matkę Miłosierdzia³⁴.

Analizę dogmatu Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny pod kątem wskazania, czego jest on przejawem, podjął także w swej mariologii Jan Paweł II. Stwierdził on, iż Maryja jest osobą, która w niepowtarzalny i wyjątkowy sposób – czyli jak nikt inny – doświadczyła miłosierdzia Bożego³⁵. Można nawet powiedzieć więcej, iż „w Maryi u zarania *Nowego Testamentu*, darmowość Bożego miłosierdzia osiąga swoje wyżyny”, gdyż „w Niej osiąga szczyt szczególne upodobanie Boga dla ludu wybranego”. Wszystko, co Maryja otrzymała, wypływa z darmowego i wolnego umiłowania Boga, który „do tego stopnia Nią zawładnął, że według określenia anioła uczynił Ją «łaski pełną»”³⁶. Z tego można wnioskować, iż szczególny przywilej Niepokalanego Poczęcia – który z pewnością wchodzi w bogactwo „łaski pełna” – nie tylko wypływa z Bożego miłosierdzia, czyli w konsekwencji jest jego przejawem, lecz także jest obdarowaniem, w którym można dostrzec „szczyt” Bożego miłosierdzia.

Myśl Vaticanum II stała się także inspiracją dla ks. Rogowskiego. Podkreśla on, iż Pan Bóg, przewidując dzieło Odkupienia swego Syna, obdarzył Matkę Zbawiciela na „kredyt”, na „poczet”, na „konto”, jedynym i niezwykłym darem, którym jest Niepokalane Poczęcie³⁷. Sam dar na „kredyt”, czyli na „konto” przysługującego Odkupienia, jest darem nad darami i wynika „z czystej, absolutnej i bezwarunkowej łaskawości Boga”³⁸. W tym darze ujawnia się fakt radykalnych Bożych działań skierowanych w stronę konkretnej Osoby-Maryi³⁹. Jest to więc dar udzielony Maryi na drogę Jej życia⁴⁰. Dzięki niemu bowiem Maryja została zachowana od grzechu pierworodnego⁴¹.

Warto jeszcze podkreślić – patrząc na tajemnicę Niepokalanego Poczęcia w świetle egzystencji Maryi, czyli w aspekcie Jej codziennego życia – iż ten dar nie zmieniał losu Maryi w sposób cudowny, ani też nie czynił z Jej życia „rajskiej

³³ Por. W. Życiński, dz. cyt., s. 141.

³⁴ Por. tamże, s. 142.

³⁵ DM 9.

³⁶ Jan Paweł II, *Łaski pełna*, „L'Osservatore Romano” 1996, 7-8, wyd. pl., s. 50.

³⁷ Por. R. E. Rogowski, *Niepokalane Poczęcie – dar i droga Maryi*, „Salvatoris Mater” 3 (2001) 1, s. 38.

³⁸ Por. tamże.

³⁹ Por. tamże, s. 48.

⁴⁰ Por. tamże, s. 38.

⁴¹ Por. tamże, s. 40.

sielanki⁴². Można nawet powiedzieć, iż mimo takiego wyjątkowego Bożego obdarowania i zaoferowanej przez Niego drogi, życie Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej „przebiegało pod znakiem kenozy, podobnie zresztą jak życie Jej Syna⁴³. Nie mogło być inaczej, gdyż kiedy Matka Boża przedstawiała swoje dziecko Najwyższemu, to usłyszała, że miecz przeniknie Jej duszę (por. Łk 2, 35)⁴⁴.

Jeśli zaś chodzi o kwestię teologiczno-psychologiczną świadomości daru i drogi Maryi – czyli po prostu o odpowiedź na pytanie, czy Maryja zdawała sobie sprawę z daru Niepokalanego Poczęcia i z drogi, którą Bóg wytyczył Jej w tym darze, to trzeba podkreślić, że ks. Rogowski uważa, iż ta sprawa jest w pełni niewyjaśniona⁴⁵. Dlatego podjął się on rozwiązania tej kwestii. Punktem wyjścia jego badań jest przyjęcie założenia, w myśl którego należy dokonać analizy duchowej i psychologicznej osoby Maryi, biorąc pod uwagę uwarunkowania egzystencjalne oraz teologiczne rozumienie Jej życia, wyrażające się w realizacji odkrywania wyznaczonego przez Boga celu. Jeśli weźmie się pod uwagę wiarę Maryi (por. Łk 1, 45), a także zamiar trwania w dziewictwie (Łk 1, 34), świadomość „wielkich rzeczy”, o których jest mowa w *Magnificat* (Łk 1, 49), do tego *fiat* (Łk 1, 35), a także uległość Duchowi Świętemu i mocy Boga Najwyższego (Łk 1, 35) oraz założy się, iż Maryja zdawała sobie sprawę z wewnętrznej harmonii i zjednoczenia z Bogiem, „to można powiedzieć, że jeśli nawet Maryja nie była świadoma – bez jakiegoś szczególnego objawienia – formalnego daru Niepokalanego Poczęcia, to w jakimś stopniu mogła być świadoma jego skutków, przy czym świadomość ta ewoluowała ku jakiejś pełni⁴⁶. Taki wniosek, mimo iż jest tylko hipotezą, rzuca pewne światło na zgłębiane zagadnienie. Można nawet powiedzieć, iż przypomina on o innej ewolucji względnej „pełni łaski” w życiu Maryi. Poznanie Bożego obdarowania i wyznaczonej drogi życia jest bowiem łaską. Pan Bóg z pewnością w poszczególnych momentach życia udzielił Maryi wystarczającego poznania, które następnie w wyniku konkretnych sytuacji ewoluowało – jak powiedział ks. Rogowski – „ku jakiejś pełni”.

Interesujące są również mariologiczne analizy ks. Stanisława Budzika, który, w związku z tym tematem, idzie w nich o krok dalej niż ks. Rogowski. Można to zauważyć w tym, iż ks. Budzik wyklucza z Bożej czynności, obdarowania Maryi Niepokalanym Poczęciem, jakąkolwiek konieczność. Według ks. Stanisława Budzika odkupieńcze działanie Boga względem człowieka jest konsekwencją tylko

⁴² Por. tamże, s. 46.

⁴³ Por. tenże, *Kenoza Maryi*, „Salvatoris Mater” 2 (2000) 1, s. 237-255.

⁴⁴ Por. tenże, *Niepokalane Poczęcie – dar i droga Maryi ...*, s. 46.

⁴⁵ Por. tamże.

⁴⁶ Por. tamże.

Jego łaskawości, a nie jakiegokolwiek konieczności⁴⁷. A skoro Maryja jest człowiekiem, to również Ona na drodze swego życia potrzebuje odkupienia, tak samo, jak każdy inny człowiek. To odkupienie – które w Jej życiu dokonało się w sposób uprzedzający – wypływa z miłości Boga do człowieka⁴⁸.

Podobną myśl do intuicji ks. Budzika, można dostrzec w mariologii ks. Janusza Królikowskiego i ks. Kazimierza Kupca, którzy stwierdzają, iż to właśnie „miłość odkupieńcza Boga objęła u Maryi pierwszą chwilę Jej istnienia”. To z kolei zaowocowało tym, iż została Ona odkupiona w sposób doskonały⁴⁹. Oprócz tego wspomniani teolodzy zwracają uwagę na inną sprawę. A mianowicie według nich analizowany przywilej nie przenosi Matki Bożej wstecz, czyli w czas ludzkiej egzystencji przed grzechem pierworodnym, lecz wręcz przeciwnie – skierowuje Ją ku przyszłości. Jest nią dzieło Odkupienia Syna Bożego, w które Maryja została włączona⁵⁰.

Analizowaną problematykę podjął także, w swej mariologii, Jan Paweł II. Zgłębiając jego wnioski można zauważyć, iż dar, którego dostąpiła Maryja „na podstawie szczególnej łaski i przywileju wszechmogącego Boga”, stanowi absolutnie darmowy Boży przywilej, który otrzymała Ona na drogę życia od pierwszej chwili swej egzystencji. Warto także zauważyć, iż definicja dogmatyczna nie głosi, że ten szczególny przywilej jest jedyny, choć pozwala się tego domyślać⁵¹. Natomiast stwierdzenie owej wyłączności zawarte jest wyraźnie – jak zaznacza Jan Paweł II – w encyklice *Fulgens corona* z 1953 roku. Tam papież Pius XII mówi o „przywileju bardzo szczególnym, który nigdy nie został udzielony innej osobie”⁵². W ten sposób zostaje wyłączona nieuzasadniona, a mimo to dopuszczalna przez niektórych możliwość – co podkreśla papież Jan Paweł II – przypisania tego przywileju również św. Józefowi⁵³.

W konkluzji trzeba stwierdzić, iż w polskiej mariologii posoborowej można zauważyć zgłębianie przywileju Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny pod kątem wskazania jego przyczyny sprawczej i celowej. W oparciu

⁴⁷ Por. S. Budzik, *Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*, Tarnów 1997, s. 101; R. Karwacki, dz. cyt., s. 120.

⁴⁸ Por. S. Budzik, dz. cyt., s. 101.

⁴⁹ Por. J. Królikowski, K. Kupiec, *Matka Zbawiciela*, t. 2, Tarnów 2000, s. 121.

⁵⁰ Por. tamże, s. 122.

⁵¹ Por. Jan Paweł II, *Niepokalana: dogmatyczna definicja przywileju*, „L'Osservatore Romano” (1996) 9, wyd. pl., s. 49. Podobną myśl można dostrzec w mariologii ks. Siudego, który stwierdza, iż „wielkie rzeczy”, które Bóg uczynił Maryi – a wśród nich znajduje się Niepokalane Poczęcie – wypływają z Bożego miłosierdzia, którego Maryja doświadczyła na swojej życiowej drodze w sposób szczególny i wyjątkowy, czyli jak żadne inne stworzenie. Por. T. Siudy, *Służebnica Pańska*, Niepokalanów 1995, s. 103.

⁵² Pius XII, *Fulgens corona*, Warszawa 2002, s. 8; Jan Paweł II, *Niepokalana: dogmatyczna definicja przywileju...*, s. 49.

⁵³ Por. tamże.

o teologiczne wnioski polskich teologów, można dostrzec, iż łaska Niepokalanego Poczęcia jest darem Boga Ojca, który został Jej udzielony przez Ducha Świętego ze względu na Chrystusa. Dlatego w tym szczególnym przywileju należy zawsze pierwszorzędnie dostrzec działanie Pana Boga, a dopiero wtórnie godność Maryi. Nie znaczy to jednak, że Maryja, dostępując daru miłosierdzia Bożego – w postaci badanego przywileju – została tylko biernie wykorzystana do wypełnienia zadania Matki Bożej. Najświętsza Maryja Panna Niepokalanie Poczęta jest bowiem konkretną osobą, która ma również swoją historię życia.

Dla pełniejszego spojrzenia na tę kwestię należy jeszcze zauważyć, iż w Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny – jak stwierdził Jan Paweł II – można dostrzec przejaw Bożego miłosierdzia, gdyż ten szczególny przywilej ma wymiar soteriologiczny, czyli mówi o dziele odkupienia człowieka i świata, którego dokonał Chrystus. Odkupienie nie należy się stworzeniu, czyli nie jest żadną koniecznością, lecz tylko Bożą łaską, a więc darmowym okazaniem stworzeniu niezasłużonego miłosierdzia Bożego. W tym zbawczym dziele czynnie uczestniczyła również Niepokalanie Poczęta Matka Boża, jak pokazuje to mariologiczna refleksja polskich teologów.

Bibliografia

Bartnik Cz. S., *Miłość i Miłosierdzie*, w: *Dogmatyka w perspektywie Bożego miłosierdzia*, red. K. Gózdź, K. Guzowski, Lublin 2010, s. 243-246.

Budzik S., *Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*, Tarnów 1997.

Buxakowski J., *Stwórca i stworzenie*, Pelplin 1998.

Dylus A., *Miłosierdzie*, w: *Słownik teologiczny*, Katowice 1985, s. 303-307.

Franciszek, *Misericordiae vultus*, Wrocław 2015.

Granat W., *Ku człowiekowi i Bogu w Chrystusie. Zarys dogmatyki katolickiej*, t. 1, Lublin 1972.

Jan Paweł II, *Dives in misericordia*, w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 1996, s. 79-143.

Jan Paweł II, *Łaski pełna*, „L'Osservatore Romano” 7-8, wyd. pl., s. 49-50.

Jan Paweł II, *Niepokalana: dogmatyczna definicja przywileju*, „L'Osservatore Romano” (1996) 9, wyd. pl., s. 49-50.

Jan Paweł II, *Posynodalna Adhortacja Apostolska „Vita consecrata” (VC)*, w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, red. S. Małysiak, Kraków 1996, s. 633-751.

Karwacki R., *Soteriologia*, w: *Dogmatyka w perspektywie Bożego miłosierdzia*, red. K. Gózdź, K. Guzowski, Lublin 2010, s. 117-133.

Kasjaniuk E., *Miłosierdzie Boże*, w: *Encyklopedia katolicka (EK)*, t. 12, red. F. Gryglewicz, R. Łukaszyk, Z. Sułowski, Lublin 1989, kol. 1106.

Kowalczyk M., *Miłosierdzie Boże w urzeczywistnianiu się królestwa Bożego*, w: *Dogmatyka w perspektywie Bożego miłosierdzia*, red. K. Góźdź, K. Guzowski, Lublin 2010, s. 275-286.

Krenczkowski H., *Środowisko wychowania a religijność katolików na przykładzie parafii miejskiej św. Krzyża w Grudziądzu*, Pelplin 2009.

Królikowski J., K. Kupiec, *Matka Zbawiciela*, t. 2, Tarnów 2000.

Królikowski J., *Protologia*, w: *Dogmatyka w perspektywie Bożego miłosierdzia*, red. K. Góźdź, K. Guzowski, Lublin 2010, s. 79-87.

Kumala J., *Perspektywa trynitarna tajemnicy Niepokalanego Poczęcia Maryi w nauczaniu Jana Pawła II*, „*Salvatoris Mater*” 3 (2001) 1, s. 199-214.

Lewandowski J., *Miłosierdzie Boże – wczoraj i dzisiaj*, w: *Dogmatyka w perspektywie Bożego miłosierdzia*, red. K. Góźdź, K. Guzowski, Lublin 2010, s. 267-274.

Napiórkowski S. C., *Matka Pana (problemy – poszukiwania – perspektywy)*, Niepokalanów 1998.

Napiórkowski S. C., *Podstawy prawdy o Niepokalanym Poczęciu i podanie jej przez Kościół do wierzenia*, w: *Niepokalanane Poczęcie i życie chrześcijańskie*, red. D. Mastalska, Częstochowa – Niepokalanów 2005, s. 17-41.

Napiórkowski S. C., *Tajemnica miłosierdzia*, w: *Dogmatyka w perspektywie Bożego miłosierdzia*, red. K. Góźdź, K. Guzowski, Lublin 2010, s. 481-489.

Pestka J., *Człowiek jako podmiot kulturotwórczej działalności*, „*Theologica Thoruniensia*” 1 (2000), s. 179-200.

Pestka J., *Człowiek wierzący w kontekście przemijania*, „*Theologica Thoruniensia*” 1 (2000), s. 201-218.

Pestka J., *Proegzystencja chrześcijanina w polskiej myśli posoborowej*, „*Studia Pelplińskie*” 17 (1988), s. 137-144.

Pestka J., *Tożsamość chrześcijanina wobec przemian współczesnego świata*, „*Ateneum kapłańskie*” 1: 1989 (81) nr 112, s. 80-91.

Philippe M. D., *Tajemnica miłosierdzia. Niepokalanane Poczęcie. Ofiarowanie Maryi. Zwiastowanie*, tł. z franc. K. Brodzik, Niepokalanów 1998.

Pius XII, *Fulgens corona*, Warszawa 2002.

Pyc M., *Chrystologia*, w: *Dogmatyka w perspektywie Bożego miłosierdzia*, red. K. Góźdź, K. Guzowski, Lublin 2010, s. 103-116.

Ratzinger J., *Wzniosła córka Syjonu. Rozważania mariologiczne*, tłum. J. Królikowski, Poznań 2002.

Rogowski R. E., *Chrystologiczny sens Niepokalanego Poczęcia Maryi*, w: *Tota pulchra es Maria*, red. J. Kumala, Licheń 2004, s. 177-185.

Rogowski R. E., *Kenoza Maryi*, „*Salvatoris Mater*” 2 (2000) 1, s. 237-255.

Rogowski R. E., *Niepokalanane Poczęcie – dar i droga Maryi*, „*Salvatoris Mater*” 3 (2001) 1, s. 38-51.

Siudy T., *Dogmat Niepokalanego Poczęcia we współczesnej teologii i jego implikacje pastoralne*, w: *Niepokalane Poczęcie i życie chrześcijańskie. Materiały z sympozjum mariologiczno-maryjnego Niepokalanów, 15-17 października 2004 r.*, red. D. Mastalska, Częstochowa – Niepokalanów 2005, s. 43-53.

Siudy T., *Służebnica Pańska*, Niepokalanów 1995, s. 103.

Sobór Watykański II, *Lumen gentium (KK)*, w: *Konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst polski*, Poznań 2002, s. 97-166.

Warzeszak J., *O Bogu Jedynym. Miłosierdzie jako przymiot Boga*, w: *Dogmatyka w perspektywie Bożego miłosierdzia*, red. K. Gózdź, K. Guzowski, Lublin 2010, s. 35-66.

Życiński W., *Mariologia*, w: *Dogmatyka w perspektywie Bożego miłosierdzia*, red. K. Gózdź, K. Guzowski, Lublin 2010, s. 135-145.

Streszczenie

W artykule została poruszona problematyka przyczyny sprawczej oraz celowej Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w oparciu o wybraną polską literaturę teologiczną od II Soboru Watykańskiego do 2010 roku. Zgłębiając jej dorobek można zauważyć, iż Pan Bóg dzięki obdarowaniu Maryi potrzebnymi łaskami, wśród których pierwszą jest przywilej Niepokalanego Poczęcia, przygotował Ją do wypełnienia określonego zadania. W tym niezasłużonym darze można dostrzec trynitarnie relacje Osób Bożych do Maryi. Uzewnętrznia się to w tym, iż łaska Niepokalanego Poczęcia jest darem Boga Ojca, który został Jej udzielony przez Ducha Świętego ze względu na Chrystusa. Dlatego w tym szczególnym przywileju należy zawsze pierwszorzędnie dostrzec działanie Pana Boga, a dopiero wtórnie godność Maryi. Nie znaczy to jednak, że Maryja, dostępując daru miłosierdzia Bożego, w postaci badanego przywileju, została tylko biernie wykorzystana do wypełnienia zadania Matki Bożej. Najświętsza Maryja Panna Niepokalanie Poczęta jest bowiem konkretną osobą, która ma również swoją historię życia.

Słowa kluczowe: *miłosierdzie Boże, Najświętsza Maryja Panna, Niepokalane Poczęcie*

Summary

The Gift of the Blessed Virgin Mary's Immaculate Conception as a Sign of the Divine Mercy⁵⁴

The paper discusses the problem of the causative and the intentional reason for the Immaculate Conception of the Virgin Mary. It is based on the selected Polish theological literature published between the time of the Second Vatican Council and 2010. God bestowed on the Virgin Mary the necessary grace and prepared her to fulfil her mission. In this undeserved gift the Trinitarian relationship between the Divine Persons and Mary can be observed. We see it clearly in the fact that the grace of the Immaculate Conception was a the gift from God the Father, conferred to Mary by the Holy Spirit and for the sake of Jesus Christ. Hence, in this special privilege we should notice primarily the act of God and subsequently the dignity of Our Lady. However, it does not mean that the Virgin Mary being blessed with the act of God's mercy was in a way made use of for fulfilling the task of being the Mother of God. It is necessary to emphasise that the Blessed Virgin Mary is a human person with her own life story.

Keywords: *Divine Mercy, Blessed Virgin Mary, Immaculate Conception*

⁵⁴ An analysis based on selected Polish theological literature from the Vatican II till 2010.